
BOLURI ELENISTICE DE STICLĂ DESCOPERITE ÎN DAVA ĢETICĂ DE LA GRĂDIŞTEA, JUDEŢUL BRĂILA

de Costel Chiriac
şi Valeriu Sârbu

Dava Ģetică, nefortificată, de la Grădiştea se află pe un martor de eroziune cu o suprafaţă de peste 12.000 m, situat în stânga râului Buzău. Săpăturile sistematice întreprinse neînterupt între anii 1978-1995, au dus la decoperirea a numeroase complexe de locuire şi a unui bogat inventar arheologic, ce atestă că aici a vieţuit o prosperă comunitate Ģetică¹. Prin pantele sale abrupte, prin faptul că era din trei părţi înconjurată de râul Buzău (afluent pe partea dreaptă a râului Siret, care, la rândul său, se varsă în Dunăre) şi era amplasată într-un ecosistem de foioase, comunitatea Ģetică de aici dispunea atât de resursele naturale necesare vieţii, cât şi de condiţii avantajoase de apărare şi de control a circulaţiei pe valea şi pe cursul acestui râu. Prosperitatea comunităţii, ilustrată de ocupaţiile practice şi de bogatul şi variatul inventar arheologic descoperit, a permis întreţinerea unor îndelungate şi intense schimburi comerciale ca lumea elenistică, favorizate şi de vecinătatea râului Buzău.

Până în prezent, aici s-au descoperit numeroase piese elenistice, îndeosebi amfore din Rhodos, Cnidos, Cos, "Pseudo-Cos", ca şi skyphoi şi lagynoi din Pergam, ceşti, câni, boluri, străchini, opaiţe de ceramică, boluri de sticlă etc.². Dacă avem în vedere aria de provenienţă a importurilor elenistice, vom observa că, în majoritate, ele au fost produse în vestul Anatoliei (Pergam-skyphoi şi lagynoi), în insulele din apropierea Asiei Mici (Rhodos, Cos – amfore) sau pe ţarmul estic al Mediteranei (Siria-Palestina – bolurile de sticlă), încât putem vorbi despre o "piaţă orientală" pentru dava Ģetică de la Grădiştea³.

Cele cinci fragmente de vase de sticlă, asupra cărora ne vom opri în cele ce urmează,

- (1) V. Sârbu, F. Anastasiu, în *Istros*, 1, 1980, p. 157-175; 2-3, 1983, p. 165-189; 4, 1985, p. 127-141; 5, 1987, p. 159-173; V. Sârbu, în *Peuce*, 10, 1991, p. 57-61; Idem, în *Istros*, 6, 1992, p. 37-45, 371-383; Idem, *Dava Ģetică de la Grădiştea (judeţul Brăila). Monografie arheologică*, I, Brăila, 1996 (sub tipar).
- (2) V. Sârbu, în *Pontica*, 15, 1982, p. 99-124.
- (3) Vezi notele 1 şi 2.

au o semnificație aparte pentru studierea relațiilor comerciale ale geților din Câmpia Română, în epoca elenistică, cu lumea greco-orientală. Aceste fragmente provin de la o categorie de boluri destul de răspândite în bazinul Mării Mediterane în ultimele două secole î.H. Este vorba despre vase având, în general, pereții și forma conică sau hemisferică, fără decor în relief. Bolurile de acest tip se obțineau prin topirea sticlei în tipare bivalve, ori chiar prin metoda “cerii pierdute”, ele imitând, probabil, vasele de metal sau ceramică⁴. După topirea și răcirea sticlei, bolurile erau, mai ales în cazul seriilor vechi, polizate, șlefuite și lustruite, prin reîncălzire, în interior, la exterior și pe muchia buzei. Ca decor se constată prezența unor benzi, linii și șanțuiri, paralele, executate atât în interior, cât și la exterior, au ajutorul polizării rotative⁵. Pasta vitrică din care se obțineau aceste boluri “plane”⁶ avea culorile: galben-brun (ambră), galben-verzui (verde-oliv), albastru, purpuriu, verde sau era incoloră⁷. Fragmentele de boluri de la Grădiștea se încadrează, conform observațiilor noastre, grupeii A din clasificarea lui D.F. Grose, care s-a ocupat îndeaproape cu studierea bolurilor elenistice din aria siro-palestiniană stabilind, de altfel, existența a patru grupe stilistice (A-D) și care, cronologic, aparțin secolelor II-I î.H. (fig. 3)⁸. G. Davidson Weinberg, analizând numeroasele fragmente de astfel de vase descoperite la Tel Anafa, în Galileia Superioară (fig. 2), constata existența a nu mai puțin de 38 de profile aparținând epocii

- (4) G. Weinberg, *Hellenistic Glass from Tel Anafa in Upper Galilee*, în *Journal of Glass Studies*, 12, 1970, p. 17-24; J.W. Hayes, *Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum*, Toronto, 1975, p. 16; A. Oliver, Jr., *Late Hellenistic Glass in the Metropolitan Museum*, în *Journal of Glass Studies* (JGS), 9, 1967, p. 18-19, fig. 8, 9; G.D. Weinberg, *Glass Vessels in Ancient Greece. Their History Illustrated from Collections of the National Archaeological Museum Athens*, Athens, 1992, p. 22-27, nr. 52, 53, 63.
- (5) Pentru tehnicile de obținere și prelucrare a sticlei în epoca elenistică, vezi: R.J. Forbes, *Studies in Ancient Technology*, vol. V, Leiden, 1966, p. 148-149; D.B. Harden, *Ancient Glass, I: Pre-Roman*, în *The Archaeological Journal*, nr. 125, 19, p. 60-64; 1963, G.D. Weinberg, op. cit., în JGS, 12, 1970, p. 18-19; D.F. Grose, *The Syro-Palestinian Glass Industry in the Later Hellenistic Period*, în *Muse. Annual of the Museum of Archaeology. University of Missouri-Columbia*, nr. 13, 1979, p. 54-67; O. Doppelfeld, *Römisches und fränkisches Glas in Köln*, 1966, p. 22-29; D.B. Harden, *The Canosa Group of Hellenistic Glasses in the British Museum*, în JGS, 10, 1968, p. 21-47; S.S. Weinberg, *Tel Anafa: The Hellenistic Town*, în *Israel Exploration Journal*, 21, 1971, p. 101, fig. 6.
- (6) Denumirea este folosită de J.W. Hayes, op. cit., p. 18-19.
- (7) G.D. Weinberg, op. cit., în JGS, 12, 1972, p. 19; D.F. Grose, op. cit., p. 56-57; S.S. Weinberg, op. cit., p. 101; G.D. Weinberg, *Glass Manufacture in Hellenistic Rhodes*, în *Archäologikon Deltion*, 24, 1969, nr. 1, Athena, 1971, p. 148, 151, pl. 83/b; A. von Saldern, B. Nolte, P. La Baume, Th.E. Haevernik, *Gläser der Antike. Sammlung E. Oppenländer*, Mainz am Rhein, 1974, p. 86, 94, nr. 246-248; Ed. Welker, *Antike Gläser im Frankfurter Museum für Vor und Frühgeschichte. Auswahl Katalog*, în *Archäologische Reihe*, 10, Frankfurt am Main, 1987, p. 7, 14, nr. 5.
- (8) D.F. Grose, op. cit., p. 54-65, nr. 1-11.

elenistice, dintre care, primele 18, pot fi considerate în aceeași grupă A stabilită de Grose și care se regăsesc, parțial, la Grădișteea⁹. În privința încadrării cronologice a bolurilor de sticlă elenistice din grupa A a lui Grose (boluri conice și hemisferice cu decor de caneluri orizontale, gravate la interior și exterior) s-a tras concluzia că, judecând după numărul de benzi gravate sau după unele combinații ale acestora, nu se pot face diferențieri cronologice sau tipologice¹⁰. J.W. Hayes apreciază, totuși, că având în vedere grosimea considerabilă a pereților unor boluri, ca și adâncimea mare a benzilor gravate sub buza acestora, ori în zona mediană sau inferioară, se poate susține o datare mai veche a unora pe baza acestor criterii¹¹. Secvența cronologică în care evoluează acest tip de veselă de masă, destul de răspândită în epocă¹², se desfășoară, în linii mari, între 150 și 50 î.H.¹³.

Printre cele mai timpurii descoperiri de astfel de boluri (secolul II î.H.) se numără cele din agora Atenei, Pylos, (sudul Greciei), Italia, Sicilia și Samaria¹⁴. Exemplare datând din secolele II-I î.H. provin din puncte răspândite în întreg bazinul Mediteranei și zonele adiacente: Tel Anafa, Ierusalim, Delos, Cipru, Grecia, Cosa și Volterra (în Etruria), nordul Africii, Galia, Spania și cimitirele regale kushite din Sudanul egiptean. La Knossos, în Creta, s-au descoperit unele fragmente de boluri aparținând grupei A (după Grose) și care s-ar putea data destul de bine, în complexe de epocă romană, la sfârșitul secolului I î.H. și în prima parte a secolului următor¹⁵. Exemplarele tipice ale

(9) G.D. Weinberg, op. cit., în *JGS*, 12, 1970, p. 19-22, nr. 1-18; S.S. Weinberg, op. cit., p. 99-101.

(10) D.F. Grose, op. cit., p. 54-57.

(11) J.W. Hayes, op. cit., p. 16-17, nr. 39-41.

(12) D.F. Grose, op. cit., p. 54.

(13) Ibidem, p. 56-58; S.S. Weinberg, op. cit., p. 99-101; J.W. Hayes, op. cit., p. 17-18, nr. 39-41; G.D. Weinberg, op. cit., Athens, 1992, p. 27; Idem, în *JGS*, 12, 1970, p. 18; D.B. Harden, op. cit., în *The Archaeological Journal*, 125, 1968, p. 60-61.

(14) D.F. Grose, op. cit., p. 57.

(15) S.S. Weinberg, op. cit., p. 99-101; J.W. Hayes, op. cit., p. 17; G.D. Weinberg, op. cit., Athens, 1992, p. 27; D.F. Grose, op. cit., în *Muse*, 13, 1979, p. 57-58; Idem, *Roman Glass of the First Century AD. A Dated Deposit of Glassware from Cosa, Italy*, în *Annales du 6-e Congrès de l'Association Internationale pour l'Histoire du Verre*, Cologne, 1-7 juillet 1973, Liege, 1974, p. 36, nr. 3, fig. 1; autorul prezintă un bol turnat, monocrom, cu linii gravate adânc, descoperit la Cosa, într-un complex închis, datat în al doilea sfert al secolului I d.H. Se pare, totuși, că acesta trebuie încadrat în grupa D, a clasificării Grose, care se datează către sfârșitul secolului I î.H. și în primele decenii ale secolului următor. Vezi în acest sens, mai nou, studiul citat, al aceluiași autor, în *Muse*, 13, 1979, p. 63-65, nr. 10-11. Din nord-estul bazinului Mării Negre se cunoaște un bol cu decor liniar, gravat, descoperit la Tsem dolina (Novorossiysk) la sud de gura râului Kuban. Bolul provine dintr-un mormânt de războinic și datează, conform inventarului funerar, în primii ani ai secolului I d.H. (epocă Augustus), fiind turnat în sticlă de culoarea ambrei (vezi A.A. Malyshev, M.J. Treister, *A Warrior's Burial from the Asiatic Bosphorus in the Augustan Age*, în *Expedition*, 36, nr. 2-3, 1994, p. 31, 36, fig. 9B). Exemplarul aparține, desigur, grupei D a clasificării lui D.F. Grose.

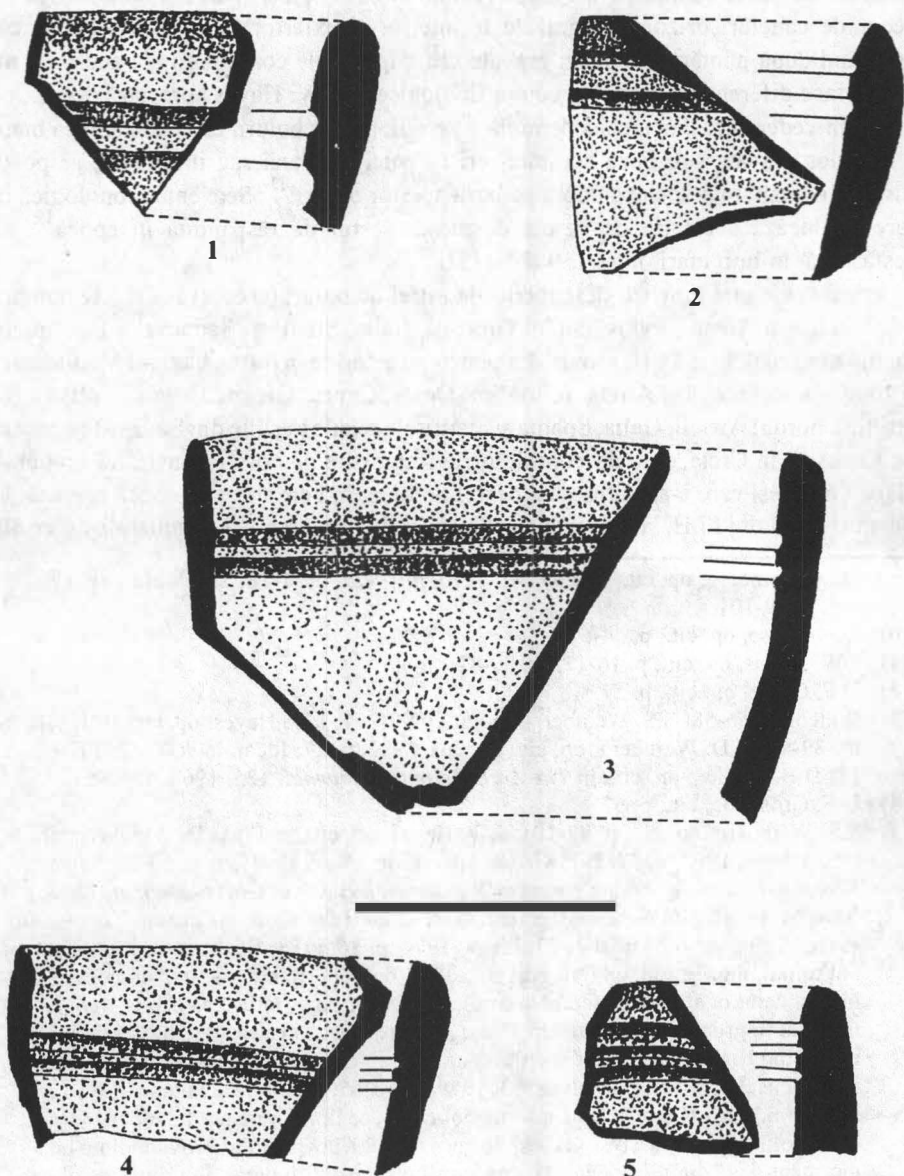

Fig. 1. Boluri de sticlă din *dava* de la Grădișteța.

bolurilor din grupa A își încetează, totuși, apariția, lucru dovedit de absența descoperirilor, către a doua jumătate a secolului I î.H.¹⁶.

Pe teritoriul României, până în prezent, singurul punct unde s-a semnalat existența unor boluri de acest tip este dava de la Poiana (jud. Galați). Între numeroasele fragmente de sticlă dateate între secolele II î.H. – II d.H. descoperite aici se numără și câteva fragmente de boluri “plane”, cu decor gravat, ca și cele de la Grădiștea¹⁷. Este interesant de menționat faptul că în Dobrogea nu se cunosc, până acum, astfel de exemplare. Totuși, în unele morminte elenistice de la Tomis s-au descoperit câteva boluri ceramice care pot, eventual, fi considerate drept replici ale celor de sticlă sau metal tocmai datorită numărului lor redus¹⁸. Aceste descoperiri sunt plasate de către M. Bucovăla, pe bună dreptate, în secolul II î.H.¹⁹. La nord de Dunăre se cunosc unele boluri conice, din ceramică, provenind din dava de la Popești (jud. Ilfov) și Grădiștea (jud. Brăila), care pot fi admise drept imitații, fie după cele de metal, fie după cele de sticlă²⁰. Unele au baza marcată de caneluri bine profilate, concentrice, buza ușor evazată și benzi circulare incizate sub aceasta, la exterior. Ele par a fi replici directe ale exemplarelor de sticlă din grupa A, după D.F. Grose, așa cum ne sugerează, în mod clar, un bol de sticlă aflat în colecțiile Muzeului de Artă și Arheologie al Universității Missouri – Columbia (fig. 3/1)²¹.

Nu putem trece cu vederea nici peste similitudinile izbitoare, de formă și datare, ale bolurilor de sticlă (conice ori hemisferice), cu caneluri circulare, gravate, cu unele vase de argint ce au fost descoperite și pe teritoriul României. Avem în vedere cupele simple din cunoscutele tezaure compuse din piese de metal prețios (argint) de la: Sâncrăieni (jud. Harghita)²², București-Herăstrău²³, Vedea (fost Merii Goala, jud.

(16) D.F. Grose, op. cit., 13, 1979, p. 58.

(17) Silvia Teodor, Costel Chiriac, *Vase de sticlă din așezarea geto-dacică de la Poiana (jud. Galați)*, în *Arheologia Moldovei*, XVII, 1994, p. 194, forma B, nr. 2, pl. I, pl. X, nr. 5. Alte cinci fragmente vor fi publicate, în curând, de aceiași autori.

(18) M. Bucovăla, *Necropole elenistice la Tomis*, Constanța, 1967, p. 41, mormântul XI, fig. 30, e, p. 67, mormântul XIV, fig. 42, b, p. 81-82, mormântul CCCLV, fig. 49, f.

(19) Ibidem, p. 122-123. Pentru similitudinea acestor piese cu bolurile de sticlă, conice, vezi și opinia lui G.D. Weinberg, op. cit., în *JGS*, 12, 1970, p. 19, nota 6. Nu este lipsit de interes faptul că, în repertoriul formelor ceramice, specifice atelierelor din Pergamul elenistic, figurează și un tip de boluri conice, cu decor liniar-circular, adâncit în pasta crudă, la interior. Forma acestor boluri este identică cu a celor din categoria A (după Grose) de boluri de sticlă. La Pergam ele se datează, ca și acelea de sticlă, în a doua jumătate a secolului II î.H. și primul sfert al secolului I î.H. vezi: C. Meyer-Schlichtmann, *Die Pergamenische Sigillata aus der Stadtgrabung von Pergamon*, Mitte 2 Jh.v.Chr.-Mitte 2 Jh.n.Chr., în *Pergamenische Forschungen*, Band 6, Berlin-New-York, 1988, p. 196, pl. 39, tipul B3. Pentru bolurile din ceramică de la Grădiștea, vezi V. Sârbu, *Dava getică de la Grădiștea (județul Brăila)*, *Monografie arheologică*, I, Brăila, 1995, fig. 87/9, 11, 12.

(20) D. Popescu, *Câteva observații asupra tezaurului de la Sâncrăieni*, în *Omagiul lui Constantin Daicoviciu cu prilejul împlinirii a 60 de ani*, București, 1960, p. 448, pl. III, nr. 4, 5.

(21) D.F. Grose, op. cit., în *Muse*, 13, 1979, p. 58, nr. 1.

Teleorman)²⁴ și încă un exemplar aflat în colecțiile fostului Muzeu Național de Antichități și care, se pare, provenea din Oltenia²⁵. Toate aceste piese de argint se datează în secolele II-I î.H. și, împreună cu formele analoge lor, de sticlă și ceramică, au circulat pe spații largi. Ne referim la cupele conice și hemisferice din argint care s-au descoperit în: zona Mediteranei, nordul Italiei, Peninsula Iberică, Dacia, Tracia, Crimeea, Kuban etc.²⁶. Nu este în intenția noastră de a discuta în rândurile de față dacă vasele ceramice sau de sticlă pot fi considerate drept imitații ale formelor de metal prețios sau invers. Nu ne putem declara de acord nici cu unele păreri după care cupele de argint, conice sau hemisferice, de tip Sâncrăieni sau Herăstrău, descoperite în aria culturii materiale geto-dace, erau creații exclusiv ale acesteia²⁷. Intenția noastră este aceea de a atrage atenția asupra faptului că semnalarea prezenței bolurilor de sticlă elenistice doar în zonele extracarpatiche ale civilizației geto-dacice, până în prezent, nu face decât să confirme circulația paralelă a unor forme identice de vase produse din metal, ceramică și, în cazul nostru, sticlă în unele și aceleași spații aflate, mai mult sau mai puțin, sub influența marilor centre meșteșugărești și comerciale ale lumii elenistice.

Revenind la bolurile de sticlă de la Grădiștea și Poiana²⁸ suntem datori să facem câteva scurte observații finale:

- (22) D. Popescu, *Le tresor dace de Sâncrăieni*, în *Dacia*, N.S., II, 1958, p. 157-162, 192, fig. 1, nr. 1-5, fig. 2, nr. 1, 2; Idem, *Kurze Bemerkungen zur dakischen Toreutik*, în *Arch.Ac.Sc.Hung.*, 0, 1958, p. 359-363; Idem, op. cit., în *Omagiu lui Constantin Daicoviciu...*, București, 1960, p. 447-453; Idem, *Le tresor dace en argent de Sâncrăieni*, în *Inventaria Archaeologica*, Roumanie, fasc. 3, 1967; I. Glodariu, *Relații comerciale ale Daciei cu lumea elenistică și romană*, Cluj, 1974, p. 64-70, 243, pl. XXXV; K. Horedt, *Die dakischen Silberfunde*, în *Dacia*, N.S., XVII, 1973, p. 143-144, fig. 8, G 3 a.
- (23) D. Popescu, *Les tresors geto-daces en argent*, în *Dacia*, XI-XII, 1945-1947, p. 35, fig. 1, nr. 1; Idem, op. cit., în *Acta.Arch.Ac.Sc.Hung.*, 9, 1958, p. 359-360; Idem, *Tresors daces en argent des collections de l'Academie de la R.S.R.*, în *Inventaria Archaeologica*, fasc. 5, R22, București, 1968; I. Glodariu, op. cit., p. 242, pl. XXXV, nr. 1.
- (24) D. Popescu, op. cit., în *Dacia*, XI-XII, 1945-1947, p. 39; Idem, op. cit., în *Acta.Arch. Ac.Sc.Hung.*, 9, 1958, p. 360; idem, op. cit., în *Inventaria Archaeologica*, fasc. 5, R21, București, 1968; I. Glodariu, op. cit., p. 243, nr. 6, pl. XXXIV.
- (25) D. Popescu, op. cit., în *Dacia*, XI-XII, 1945-1947, p. 55, nr. 1, fig. 11/1; Idem, op. cit., în *Acta.Arch.Ac.Sc.Hung.*, 9, 1958, p. 359, fig. 3/1, 2; I. Glodariu, op. cit., p. 244, nr. 7, pl. XXXV.
- (26) Vezi, pe larg, discuțiile asupra acestei probleme, ca și o hartă a răspândirii cupelor conice și hemisferice de argint (după K. Raddatz) la: K. Horedt, op. cit., p. 127-167, fig. 8/G 3a, fig. 13, 14, 16, 17; I. Glodariu, op. cit., p. 64-68.
- (27) Vezi opiniile lui: D. Popescu, op. cit., în *Dacia* N.S., II, 1958, p. 192 și I. Glodariu, op. cit., p. 68-70. Ultimul autor citat emite, pe bună dreptate, trei posibilități în legătură cu execuția vaselor dacice de argint. Toate trei ar trebui avute în vedere, mai ales în stadiul actual al cunoștințelor noastre.
- (28) Vezi nota 17.

- a) ele contribuie la o datare mai restrânsă a unor complexe arheologice, ca și a locuirii în ansamblu;
- b) indică o piață greco-orientală în dăvele respective;
- c) sugerează o probabilă vehiculare, directă, pe traseul râurilor Buzău și Siret (dinspre Dunăre și Marea Neagră) a unor produse greco-orientale, din moment ce, până în prezent, acest tip de vase de sticlă nu a fost semnalat în aria orașelor grecești din Dobrogea.

CATALOGUL DESCOPERIRILOR

Pentru alcătuirea Catalogului am folosit următoarele abrevieri: L = lungimea; l = lățimea; G = grosimea sticlei; D = diametrul aproximativ al gurii.

1. Fragment din buza unui bol

(L = 25 mm, l = 22 mm, G = 6 mm), fig. 1/1.

Descoperit în 1979, în locuința de suprafață nr. 7 (S.20, caroul 4)²⁹.

Bolul a fost turnat dintr-o pastă vitrică ce a avut, inițial, culoarea galben-verzuie, aceasta fiind, ulterior, colorată cu o substanță care a generat nuanța de brun-negru, cu aspect opac. Suprafața bolului a fost polizată "prin foc" (fire-polished)³⁰, devenind netedă și lucioasă atât la interior, cât și la exterior. La 6 mm sub muchia buzei, în interior, au fost gravate două benzi paralele, adâncite și bine conturate, dar de lățimi diferite.

Datate: a doua jumătate a secolului II î.Hr. (probabil 125-107 î.H.).

2. Fragment din buza unui bol

(L = 30 mm, l = 29 mm, G = 5 mm) fig. 1/2.

Descoperit în 1986, în Groapa 133 (S. 53, caroul I), probabil cu rol cultural.

Vasul a fost turnat dintr-o pastă de culoare gălbuie, semitransparentă, cu suprafața foarte bine polizată și șlefuită. Bolul avea pereții groși și buza ușor ascuțită. În interior, la 5 mm sub muchia buzei, s-au gravat două benzi circulare, inegale ca lățime și paralele.

Datate: prima jumătate a secolului I î.H.

3. Fragment din buza și corpul unui bol

(L = 56 mm, l = 43 mm, G = 3-5 mm, D = 140 mm), fig. 1/3.

Descoperit în 1979, în strat, în S.13, caroul 50, la adâncimea de 0,36 m.

Bolul a fost turnat dintr-o pastă de culoare mov-liliachie și prezintă urme de șlefuire; buza este ușor rotunjită, iar pereții se subțiază, treptat, către fundul vasului. În interior, de la 12 mm sub muchia buzei, s-au gravat două benzi paralele, înguste.

Datate: sfârșitul secolului II î.H. – începutul secolului I î.H.

4. Fragment din buza unui bol

(L = 44 mm, l = 24 mm, G = 2-4 mm, D = 140 mm), fig. 1/4.

Descoperit în 1978, în strat, la adâncimea de 0,25 m.

Bolul a fost turnat, destul de neglijent, dintr-o pastă de culoare verzuie, având pe suprafață

(29) Fragmentul a fost descoperit în locuința nr. 7/1979, împreună cu un skyphos pergamenian datat în ultimul sfert al secolului II î.H. (J. Schäfer, *Hellenistische Keramik aus Pergam*, Berlin, 1968, pl. 10, D. 31), ca și cu un bogat inventar de piese getice.

(30) Polizarea "prin foc" se făcea prin reîncălzirea vasului în cuptor spre a-i conferi o suprafață netedă, lisă. Vezi G.D. Weinberg, op. cit., Athens, 1992, p. 13, 25-28.

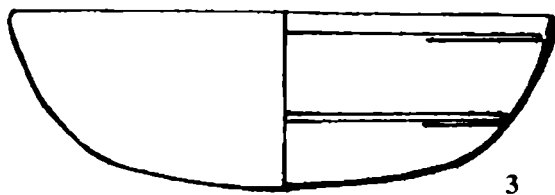
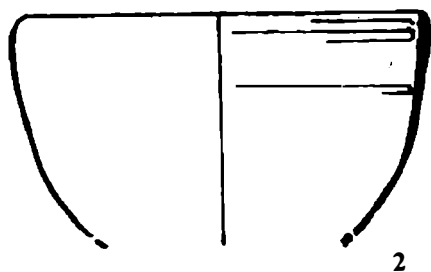
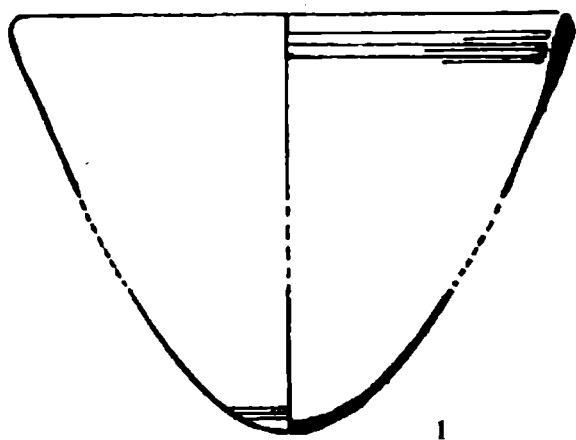

Fig. 2. Boluri de sticlă de la Tel Anafa (după G.D. Weinberg).

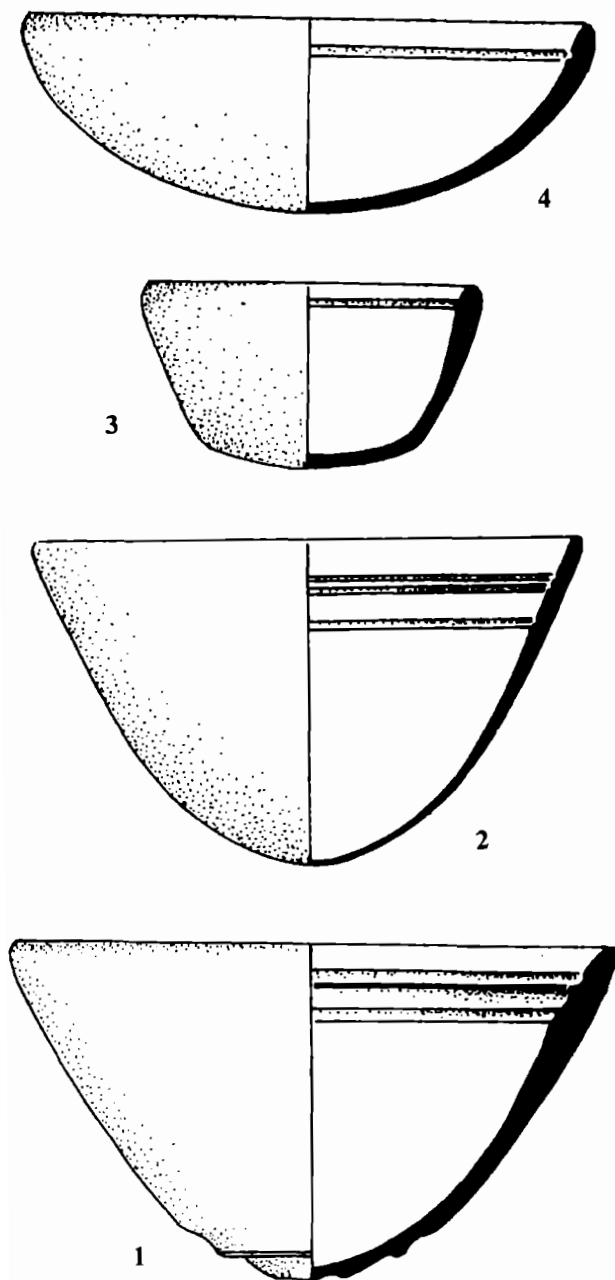

Fig. 3. Boluri elenistice de sticlă (după D.F. Grose).

mici depresiuni și asperități. Sticla prezintă irizații argintii și violacee pe ambele fețe. În interior, la 8 mm sub buză, au fost gravate două benzi paralele, înguste.

Date: prima jumătate a secolului I î.H.

5. Fragment din buza unui bol

(L = 20 mm, l = 20 mm, G = 3-5 mm), fig. 1/5.

Descoperit în 1978, în S.I., caroul 2, la adâncimea de 0,60 m.

Bolul a fost turnat într-o manieră neglijentă, dintr-o pastă de culoare verde-oliv și prezintă denivelări și asperități; se observă irizații pe ambele fețe. În interior, la 7 mm sub muchia buzei, care este ușor teșită, sunt gravate, superficial, trei benzi paralele și înguste.

Date: prima jumătate a secolului I î.H.

BOLS HELLÉNISTIQUES EN VERRE DÉCOUVERTS DANS LA DAVA GÈTE DE GRĂDIȘTEA, DÉP. DE BRĂILA Résumé

La *dava* gète de Grădiștea a été le centre économique, commercial, politique et religieux des Gètes du nord-est de la Plaine Roumanie aux IIe-I^e siècles av. J.C.

On a découvert ici des importations hellénistiques nombreuses et variées, surtout des amphores de Rhodos, Cnidos, Cos et de type Pseud-Cos, skyphoi et lagynoi de Pergam, tasses, cruches, bols, écuelles et lampes en céramique, monnaies etc. Parmi ces pièces hellénistiques importées, il y a aussi cinq fragments de bols en verre, datés de 150-50 v. J.C., qui proviennent des centres gréco-hellénistiques de l'est de la Méditerranée.

Ces fragments de bols s'encadrent dans le groupe A, d'après la classification de D.F. Grose (bols coniques ou hémisphériques à décor avec des cannelures horizontales, gravées à l'intérieur et à l'extérieur).

Dans les établissements gètes de Popești et Grădiștea, les deux au nord du Danube, on a découvert des bols coniques en céramique qui peuvent être considérés des imitations, soit d'après les bols en argent, soit d'après ceux en verre (du groupe A de D.F. Grose).

On remarque la ressemblance frappante, en forme et datation, des bols coniques et hémisphériques en verre avec certains bols en argent découvert dans le monde gète, tels ceux de Sâncrăieni, București-Herăstrău, Vedeia etc. De même, on a trouvé quelques bols céramiques de ce type dans les tombes hellénistiques de Tomis.

De tels bols, en métal, verre et céramique, ont circulé sur des aires larges, dans le bassin de la Méditerranée, au nord de l'Italie, de Péninsule Ibérique, la Dacie, la Thrace, la Crimée, Kuban etc.

Nous n'avons pas l'intention de discuter, ici et à présent, si les bols en verre et céramique peuvent être pris pour des imitations d'après les similaires en métal ou inversement. Mais, nous ne sommes pas d'accord avec les opinions qui considèrent les bols en argent de ce type comme des créations exclusives des ateliers géto-daces.

Nous n'avons fait que signaler le fait que dans le monde gète extracarpatique ont circulé, dans la même période, des bols à forme identique en métal, céramique et verre; zone qui, d'ailleurs, se trouve sous l'influence des grands centres artisanaux et com-

merciaux du monde hellénistique, fait prouvé par les nombreuses importations decouvertes dans l'espace extracarpatique.

Le découverte de cinq fragments de bold en verre dans la dava d'ici est importante de plusieurs points de vue:

a) ce sont des pieces rares dans le monde géto-dace (il y en a encore quelques fragments dans la dava de Poiana);

b) ils ont permis une datation précise de certains complexes autochtones, ainsi que de l'habitation dans son ensemble;

c) ils indiquent l'existence d'un marché gréco-oriental dans la dava d'ici;

d) ils suggèrent une probable véhiculation directe de certains produits gréco-orientaux, du moment qu'ils manquent de la Dobroudja.

Explication des figures

Fig. 1. 1-5 Bols en verre de la *dava* gète de Grădiștea.

Fig. 2. 1-3 Bols en verre de Tel Anafa -- Palestine (d'après S.S. Weinberg).

Fig. 3. 1-4 Bols hellénistiques en verre avec le décor gravé, du groupe A (d'après D.F. Grose).